

Hepimizi İlgilendiren Bir Konu :

HAVA NEDİR?

Yüz yıllar boyunca insanlar havanın Tanrıların keyfine bağımlı olarak değişen birşey olduğuna inanırlardı. Ve onların keyfi de sık sık değişirdi: Tanrılar havaî mizaçlıydılar. Gerçekten hava gökyüzünün bir hediyesidir. Zira eğer hava olmasaydı, dünyamız ölü bir gezegen olur ve ıssız, üzerinde hayat bulunmayan Ay'a benzerdi.

Havanın varoluşunun esas nedenlerinden biri dünyanın etrafını saran hava örtüsüdür. O olmasaydı, bulutlar olmazdı, yağmur yağmazdı ve rüzgâr esmezdi. Gündüzün güneş, yeryüzünü + 100°C'den fazla bir sıcaklığa çıkaracak ve geceleyin de - 140°C kadar bir soğuk hüküm sürecekti. Atmosfer dünyayı birçok tabakalarla sarar. En alçak tabaka 12 kilometre kadar kalın olan Troposfer'dir ki, bu içinde bütün su buharını kapsayan hava mutfağıdır.

Güneş ışınlarının büyük bir kısmı dünya atmosferinin su buharı ve karbon di oksid'i tarafından emilir, absorbe edilir. Dünya ekseninin durumu dolayısıyla güneş ışınları yoğunlu olarak eşlek'e çarparlar ve tropikal bölgelerde stok edilen bu ısı, atmosferin karmaşık dolaşımı (sirkülasyon) için gerekli gücü sağlar.

Yukarı çıkan sıcak ve aşağı inen soğuk hava kitleleri dünyanın kuzey ve güney yarı küresinde rüzgâr hücrelerinden bir sistem meydana getirirler, bunlar ısıyı tropiklerden alarak kutuplara götürürler. Hava kitlelerinin aşağıya doğru aktığı bölgelerde devamlı yüksek basınç alanları vardır, özellikle eşlek çizgisinin kuzeyinde ve güneyinde 25° - 35° enlemler arasındaki sahalar. Bunlara gemiciler at enlemi derler, ki buralarda hemen hemen hiç veya çok az rüzgâr vardır. Havanın yukarıya doğru aktığı yerler alçak basınç bölgelelidir, buna misal eşlek alçak basınç yarığıdır.

Kara - Deniz - Rüzgâr

Güneşin ısı ışınlarının yanında havanın oluşumunda dünyanın kendine özgü özellikleri de bir rol oynar. Dünyanın dönüşü, rüzgâr hücrelerinin asıl kuzey - güney dolaşımını hakim doğu, batı rüzgârlarını oluşturur. Öte yandan dünya ekseninin dünya yörüngesine oranla 23,5°'lik bir eğilim göstermesi mevsimleri meydana getirir ki,

bunlar da güneş ışınlarının değişik şiddeti dolayısıyla dolaşımı devamlı olarak etkiler.

Bunlardan başka dünya yüzeyinin engebeli olması da önemli bir hava faktörüdür, bunlar kıtalar, okyanuslar, dağlar, vadiler ve göllerdir. Her kara parçasının havası o karanın almış olduğu arazi şekilleri tarafından da belirlenir, örneğin kara - deniz rüzgârından veya Monsun'lardan.

Kara - deniz rüzgârı kara ile deniz arasındaki sıcaklık ayırımından meydana gelir. Gündüzün güneş karayı ve üstündeki havayı ısıtır. Sıcak hava yükselir ve onun yerine denizden daha serin bir hava gelir. Geceleyin ise bunun tersidir, kara kitleleri denizden daha çabuk soğurlar. Hindistan kıyılarının bir rüzgârı olan Monsun da bir cins kara - deniz rüzgârıdır, fakat kıtasal bir ölçüsü vardır. En tanınan Güney Asya Monsunu'dur. Yazın muazzam hava akımları kızgın Hindistan Yarımadasının üstüne çıkar ve Okyanustan da karaya doğru nemli hava akımları gelmeye başlar. Bunlar kuvvetli yağışlara sebep olur, örneğin Kalkutta'da Ağustos ayında ortalama yağın yağmur miktarı metre kareye 340 litreyi bulur. Kıtanın denizden daha serin olduğu kış aylarında ise bu süreç tersine döner: Daha kuru rüzgâr karadan denize doğru eser.

Bütün sözü geçen bu faktörler dünyayı tamamıyla saran rüzgâr dolaşımının hesabı imkânsız teker teker hücrelere ayrılmasına ve milyonlarca küçük kasırgalara bölünmesine sebep olur. Yükselen ve alçalan hava hareketleri vasıtasıyla meydana gelen yüksek ve alçak basınç bölgeleri dünya atmosferindeki bu dolaşımı bize haber verirler.

Havayı bir cümle ile tanımlamak istersek, şöyle söylemek gerekir: "Özellikle güneş ışınları, dünyanın dönmesi, dünya eksenini ve dünya yüzeyinin engebeli olması dolayısıyla Troposferde devamlı surette meydana gelen denge olayları". Daha esaslı ele alındığı takdirde hava deyince bizim anladığımız şey bulutlar, rüzgâr ve yağmur, gezegenimiz üzerindeki sıcaklık ve soğukluğu dağıtan hava dolaşımının insanın hoşuna giden veya gitmeyen yan belirtileridir.

X-MAGAZİN'den